

po tisíci raz. Aby dokázali túto umelú analógiu, zobrazujú muža so vzpaženými a upaženými rukami a potom opisujú akýsi štvorec tým, že vedú čiary cez krajné body tejto zvláštnej figúry. Zdá sa mi však celkom jasné, že ľudská postava nikdy neposkytovala architektovi nijaké idey. Veď, po prvé, ľudí môžeme v tejto vypätej polohe len zriedka vidieť; nie je im prirodzená, ani im nepristane. Po druhé, pohľad na ľudskú postavu v tejto polohe nenaznačuje ideu štvorca, ale skôr križa; pretože veľký prázdny priestor medzi ramenami a zemou musí byť vyplnený niečím ešte predtým, než niekto môže pomyslieť na štvorec. Po tretie, mnohé budovy nemajú vôbec formu takéhoto zvláštneho štvorca, a predsa ich plánovali najlepší architekti a vyvolávajú rovnako dobrý, ba azda ešte lepší účinok. A vskutku nebolo by nič prapodivnejšie, než úsilie architekta postaviť svoje dielo podľa ľudskej postavy, lebo určite nejestvujú dve veci, medzi ktorými by bola menšia podobnosť či analógia, ako človek a dom alebo chrám: treba ešte k tomu dodať, že ich ciele sú celkom odlišné? Prikláňam sa k nasledujúcej domnienke: tieto analógie boli vymyslené preto, aby sa umeleckým dielam dodala väčšia úcta poukázaním na podobnosť medzi nimi a najvznešenejšími výtvormi prírody, a nie preto, aby sa z prírody získavali pokyny pre zdokonalenie iných umeleckých diel. O to väčšmi som presvedčený, že obhajcovia proporcií vniesli svoje umelecké idey do prírody namiesto toho, aby z nej získali pokyny, ktoré aplikujú v umeleckých dielach, pretože pri každej diskusii o tomto predmete opúšťajú vždy, keď len môžu, otvorené pole prírodných krás, živočíšne a rastlinné kráľovstvo, aby sa obrnili umelými líniami a uhlami architektúry. Je to preto, lebo ľudia majú nešťastnú tendenciu robiť zo seba, svojich názorov a diel mieru dokonalosti všetkých možných vecí. Len čo spozorovali, že ich obydlia sú mimoriadne pohodlné a pevné, keď sú postavené v pravidelných formách so vzájomne si zodpovedajúcimi časťami, preniesli tieto idey na vlastné záhrady; premenili stromy v stĺpy, pyramídy a obelisky, živé ploty sformovali do zelených stien a vytvorili chodníky vo štvorcoch, trojuholníkoch a iných matematických figúrach — presne a symetricky. A pritom si mysleli, že ak už prírodu nenapodobňujú, tak ju prinajmenšom vylepšujú a ukazujú jej, ako má postupovať. Príroda napokon unikla ich disciplíne a ich putám; a naše záhrady prezrádzajú to, čo začíname pociťovať, že matematické idey nie sú pravými mierami krásy. Určite sú práve tak málo podstatné vo zvieracom a rastlinnom svete. Veď či by nebolo zvláštne, že v nežných opisoch, nespo-